

Верховний
Суд

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ
Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ)

Тренінг:
Персональні дані: використання, захист і відповідальність.
Новели законодавства і судова практика

12 грудня 2025 року

ШІ та право на приватність: баланс між інноваціями та захистом персональних даних

Ян БЕРНАЗЮК

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,
доктор юридичних наук, професор

ПЛАН

1. Глобальні виклики та геополітика ШІ: стандарти ЄС, США та місце України
2. Технологічні ризики: від збору даних до загрози деанонімізації
3. Практичні протоколи кібергігієни та захисту приватності
4. Нормативне регулювання використання ШІ в судовій системі України
5. Висновки та рекомендації для правників: баланс між інноваціями та етикою

Українська національна LLM та “суверенний ШІ”

<https://mezha.ua/news/ukrainian-llm-will-use-google-gemma-model-306690>

<https://thedigital.gov.ua/news/progress/pochynayemo-pratsiuvaty-z-nvidia-dlia-rozbudovy-suverennoho-shi-v-ukrayini>

Україна створює національну LLM (Diia AI) як елемент цифрового суверенітету та нацбезпеки

Модель базується на Google Gemma 3 і призначена для державних сервісів та законодавчого контексту

Ключовий правовий виклик: які дані використовуються для навчання та донавчання моделей

Суверенний ШІ зменшує зовнішні ризики, але збільшує внутрішній ризик зловживань, якщо відсутні незалежний аудит і судовий контроль

Стратегія Вищого антикорупційного суду на 2026–2028 роки, (рішенням № 1 зборів суддів ВАКС від 20 листопада 2025 року)

https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/self-governance/decisions/20.11.2025_1.pdf

ВАКС - приклад інституційного впровадження ШІ в судовій системі України

ШІ використовується лише як допоміжний інструмент, без впливу на суддівський розсуд

Пріоритети: регулювання використання ШІ, навчання суддів, кібербезпека

Цифровізація спрямована на ефективність за умови захисту персональних даних

Ukraine 2025 Report SWD(2025) 759 final

ЄК: Звіт щодо України за 2025 рік (04.11.2025)

https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/17115494-8122-4d10-8a06-2cf275eecd7_en?filename=ukraine-report-2025.pdf

ЄС фіксує активне впровадження ШІ та e-justice в Україні, але відсутність гармонізації з AI Act

Захист персональних даних у судовій цифровізації залишається проблемним і потребує законодавчого оновлення

Судова цифровізація оцінюється ЄС через призму фундаментальних прав, а не лише ефективності

ШІ без належних гарантій приватності та контролю судової влади - ризик для верховенства права

Opinion No. 28 (2025) on the importance of judicial well-being for the delivery of justice (CCJE)

Висновок № 28 (2025) щодо важливості суддівського благополуччя для здійснення правосуддя (КРЄС)

<https://rm.coe.int/opinion-no-28-2025-of-the-ccje-published-/4880296bfa>

Неналежна цифровізація може збільшувати масив даних і процесуальних матеріалів, ускладнюючи контроль за персональними даними

Кібербезпека та захист чутливих даних суддів і матеріалів справ є складовою суддівського благополуччя

Допоміжні технології допустимі лише як інструмент підтримки, без прогнозування результатів справ і без втрати контролю суддею

UNESCO: Guidelines for the Use of AI Systems in Courts and Tribunals

ЮНЕСКО: Керівні принципи використання систем ШІ в судах і трибуналах

<https://www.iamaeg.net/files/F55F6810-DACE-4200-9A9F-1AB2EAAA1235.pdf>

Перший глобальний етичний та операційний стандарт використання ШІ в правосудді

Захист персональних даних і приватності - базовий принцип (data minimisation, анонімізація, контроль доступу)

Генеративний ШІ: жодних конфіденційних даних у публічних інструментах, обов'язкова верифікація результатів

ENCJ Survey among judges on the Independence of the Judiciary (2025)

Опитування ЄМРП серед суддів щодо незалежності судової влади

<https://share.google/PzOPHsKN2ZtAivafq>

Цифровізація судів уже впливає на незалежність суддів: 16% суддів у Європі фіксують негативний ефект у цій сфері

Ключовий ризик: контроль над ІТ-системами й даними поза судовою владою

Баланс інновацій і приватності можливий лише за інституційного контролю судів над даними та алгоритмами

Margaret Satterthwaite. Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, Margaret Satterthwaite: Artificial intelligence in judicial systems: promises and pitfalls A/80/169 (16.07.2025)

<https://justicespeakersinstitute.com/wp-content/uploads/2025/11/UN-Doc.pdf>

Доповідь Спеціальної доповідачки ООН з питань незалежності суддів і адвокатів «Штучний інтелект у судових системах: перспективи та ризики»

Персональні дані та незалежність: публічно-приватні AI-рішення створюють ризик втрати контролю над даними судової системи: потрібні суддівський нагляд, прозорість і можливість оскарження.

“Myth of verification”: суддя часто не може ефективно перевірити “black box”, а суцільна верифікація нівелює обіцяну економію часу.

National Security Strategy of the United States of America

Національна стратегія безпеки США (2025)

<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf>

ШІ визначено як стратегічний інтерес держави, а не нейтральну інновацію

Пріоритет - технологічна перевага та стандарти, а не права людини

Приватність, захист даних і AI safety не є окремими політичними цілями документа, у порівнянні з регуляторною моделлю ЄС

Формує глобальний контекст, у якому право на приватність підпорядковується безпеці

Executive Order: Launching the Genesis Mission

Указ Президента США від 24.11.2025 «Про запуск місії Генезис»

<https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/11/launching-the-genesis-mission>

Наказ створює Genesis Mission – федеральну програму для масштабного застосування ШІ в наукових дослідженнях та інноваціях.

Приватність, захист персональних даних і регуляція ШІ не є пріоритетними темами у документі.

Мобілізує федеральні дані, суперкомп'ютери та наукові лабораторії для створення AI-платформи, що автоматизує відкриття.

Наказ визначає політичну пріоритетність ШІ над міжнародною співпрацею щодо етики та стандартів.

Next steps for AI use in the justice system and courts modernisation in England and Wales Westminster Legal Policy Forum Project

<https://www.westminsterforumprojects.co.uk/conference/AI-in-Justice-26>

26 лютого 2026 року заплановано проведення Міжнародного дискусійного майданчику з впровадження ШІ в систему правосуддя. Будуть обговорюватися виклики цифрової трансформації, ефективність судів та доступ до правосуддя.

Ключова увага: безпечне і справедливе використання ШІ у правових процесах.

ТЕХНОЛОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ШІ ТА РИЗИКИ ДЛЯ ПРИВАТНОСТІ

Збір та обробка персональних даних:

1. ШІ-системи аналізують великі масиви даних, що може призводити до порушення права на приватність.
2. Використання алгоритмів для прогнозування поведінки особи (predictive analytics).

Біометричні дані та технології розпізнавання обличчя:

1. Проблеми використання відеоспостереження та біометричних систем без згоди громадян.
2. Вплив автоматизованого прийняття рішень на приватність.

ПРОТОКОЛ ЗАХИСТУ ПРИВАТНОСТІ ПРИ РОБОТІ З ШІ

1. **Застосовуйте глибоке знеособлення (анонімізацію) даних.** Перед завантаженням будь-яких матеріалів у систему ШІ видаляйте не лише імена та адреси, а й непрямі ідентифікатори: номери справ, унікальні обставини, назви компаній, дати та суми транзакцій.
2. **Надавайте перевагу локальним (On-premises) рішенням.** Для обробки конфіденційної інформації використовуйте моделі, розгорнуті на локальному обладнанні або у закритому контурі організації.
3. **Використовуйте режим «нульового збереження» (Zero Data Retention).** Активуйте налаштування, що забороняють зберігання історії чатів (наприклад, Temporary Chat). Пам'ятайте: навіть видалення чату вручну не гарантує, що провайдер не зберіг інформацію на сервері для технічних цілей.

ПРОТОКОЛ ЗАХИСТУ ПРИВАТНОСТІ ПРИ РОБОТІ З ШІ

4. **Вимикайте використання даних для навчання моделей (Opt-out).** У налаштуваннях приватності обов'язково відмовтеся від участі у програмах покращення якості сервісу.
5. **Аналізуйте юрисдикцію та умови надання послуг (ToS).** Зважайте на місцезнаходження серверів провайдера та застосовне право. Уникайте сервісів, що підпадають під юрисдикції з низьким рівнем захисту даних або широкими повноваженнями спецслужб.
6. **Ураховуйте ризик «мозаїчної деанонімізації».** Не вводьте в систему розрізнені факти, які при зіставленні з відкритими джерелами (OSINT) дозволяють ідентифікувати справу чи особу.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ПРАЦІВНИКАМИ АПАРАТУ ВС (Наказ від 08.12.25 № 117)

https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Polozhennya_SHI.pdf

Положення визначає загальні засади та правила використання технологій ШІ працівниками Апарату ВС з метою забезпечення дотримання принципів державної служби, зокрема професіоналізму, ефективності та доброчесності.

Апарат ВС підтримує розвиток та визнає значний потенціал технологій ШІ для оптимізації, а також для вдосконалення робочих процесів.

Інтеграція технологій ШІ в діяльність Апарату ВС та їх використання мають ґрунтуватися на фундаментальних принципах верховенства права, професійної етики, прозорості та поваги до прав і свобод людини.

ПРИНЦИП КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ

1. Забороняється використовувати загальнодоступні технології ШІ для роботи з інформацією з обмеженим доступом (конфіденційною, таємною та службовою інформацією).
2. Забороняється завантажувати службові документи, які містять персональні дані суб'єктів звернення або учасників процесу, банківську таємницю, адвокатську таємницю тощо.
3. Використання загальнодоступних технологій ШІ дозволяється виключно для технічних, допоміжних або навчальних завдань, що не передбачають введення інформації з обмеженим доступом.
4. Особа повинна, наскільки це технічно можливо, відмовитися від надання дозволу на використання введених даних для подальшого навчання ШІ.

ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ШІ ДЛЯ:

1. Опрацювання документів, які містять відомості, що охороняються законом, у тому числі таємницю ухвалення судового рішення та інформацію із закритого судового засідання;
2. Аналізу та моніторингу поведінки працівників;
3. Спроб прогнозувати індивідуальні рішення суддів у конкретних справах;
4. Автоматичного створення проєктів рішень та будь-яких інших процесуальних документів, що ухвалюються у межах судового провадження;
5. Опрацювання матеріалів судової справи, що містять персональні дані.

ШІ МОЖЕ ВИКОРИСТОВУВАТИСЯ ДЛЯ ТАКИХ РОБІТ:

1. Узагальнення судової практики з метою забезпечення її єдності;
2. Аналіз судових рішень з метою виявлення системних причин виникнення спорів;
3. Підготовки пропозицій щодо вдосконалення законодавства;
4. Аналіз та узагальнення великих обсягів даних на основі відкритих джерел інформації;
5. Допомога у підготовці аналітичних документів та звітів;
6. Автоматизація повторюваних робочих процесів;
7. Допомога у створенні та поширенні інформації про діяльність (ведення соціальних мереж);
8. Створення чат-ботів, зокрема, для забезпечення зворотного зв'язку з відвідувачами та учасниками судових процесів;
9. Добір матеріалів для саморозвитку, підвищення кваліфікації та професійного навчання;
10. Пошук нових ідей та підходів до організації робочих процесів;
11. Допомога у перекладі документів з іноземних мов.

КОДЕКС СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ (СТАТТЯ 16)

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-24#Text>

Використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це:

1. не впливає на незалежність та неупередженість судді,
2. не стосується оцінки доказів,
3. не стосується процесу ухвалення рішень,
4. не порушує вимог законодавства.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПРАВНИКІВ ЩОДО БЕЗПЕЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ЛИПЕНЬ 2025)

<https://constitutionalist.com.ua/rekomendatsii-z-vidpovidalnoho-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-dlia-pravnykiv>

Ці секторальні рекомендації є одним зі складників дорожньої карти з регулювання ШІ в Україні. Системи ШІ можуть бути корисні на різних етапах діяльності правників — від первинного аналізу документів до формування стратегії захисту клієнта та підготовки процесуальних документів.

Ці рекомендації розроблено для того, щоб надати правникам практичні поради щодо відповідального використання ШІ в професійній діяльності

УХВАЛА АПЕЛЯЦІЙНОЇ ПАЛАТИ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ ВІД 01 ВЕРЕСНЯ 2025 РОКУ У СПРАВІ № 991/3222/25

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/129856098>

Судом підтверджено, що вирок на підставі угоди про визнання винуватості стосується виключно обвинуваченого, не має преюдиційного значення щодо інших осіб і не може бути використаний як доказ їхньої винуватості, навіть якщо за допомогою систем штучного інтелекту (зокрема ChatGPT) можна спробувати ідентифікувати «знеособлену» особу за фрагментами тексту.

Суд окремо наголосив, що відповіді ШІ не є ані достовірним джерелом інформації, ані процесуальним доказом у кримінальному провадженні, що має принципове значення для питань приватності: навіть за наявності технологічної можливості деанонімізації суд захищає людину від автоматичного ототожнення та не допускає, щоб алгоритмічні припущення підміняли собою належну доказову базу.

ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА

1. Берназюк Ян. Штучний інтелект та система правосуддя України: результати співпраці у році, що минув <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
2. Берназюк Ян. Наукові надбання як основа для наступних кроків на шляху інтеграції штучного інтелекту в систему правосуддя <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokv-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
3. Берназюк Ян. Цифрова ера правосуддя: роль ШІ у забезпеченні єдності судової практики в Україні <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
4. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence and the Judicial system of Ukraine: results of cooperation in the past year <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
5. Берназюк Ян. Штучний інтелект і його використання для забезпечення єдності судової практики як складової довіри до суду // Слово Національної школи суддів України. – 2024, № 2(49), С. 16-35 https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf
6. Берназюк Ян. Ера ШІ й роль верховних судів у цифровій трансформації правосуддя // Юридична газета. № 4 (792). - С. 16-18. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/era-shi-y-rol-verhovnih-sudiv-u-cifrovii-transformaciyi-pravosuddya.html>
7. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence in the Ukrainian Judiciary: Charting the Course Under the Digital Gavel <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-in-the-ukrainian-judiciary-charting-the-course-under-the-digital-gavel>
8. Bernaziuk Ian. Benchmarking Justice: Can AI Uphold the Rule of Law? <https://law.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2025/11/Rule-of-Law-and-AI-Challenges.pdf>
9. Берназюк Ян. Правосуддя майбутнього збереження незалежності та людяності в еру ШІ <https://nsj.gov.ua/ua/pidgotovka-pratsivnikiv-aparativ-sudiv/programi-pidgotovki-pratsivnikiv-aparativ-sudiv-2021-rik/5-grudnya-2025-r-programa-dlya-pomichnikiv-suddiv-ta-pratsivnikiv-aparativ-sudiv-tsifrova-gramotnist-pomichnika-suddi-ta-pratsivnika-aparatu-sudu>
10. Берназюк Ян. Межі втручання у приватне життя в умовах загроз національній безпеці: стандарти і виклики для правосуддя https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/135.%20Limits_of_Interference_Private_Life_under_National_Security%20Threats_bernaziuk.pdf
11. Берназюк Ян, Фонова Олена. Правосуддя 2035: між правом і кодом»: Випуск № 18 подкастів НШСУ https://youtu.be/UlghLhHV8os?si=nCpvAl5p5KP3tY_G

Верховний
Суд

Дякую за увагу!